

SZUDÉTANÉMETSÉG ÉS NEMZETI SZOCIALIZMUS

HÁROM ÉS FÉL MILLIÓ német él Csehszlovákiában, jóval több, mint Svájcban, annyi, mint Dánia lakossága. S mégis: ez a hatalmas népmassa nem tartozik szervesen a német nemzet centrumához, hanem periféria-kisebbség. Olyasféle elkülönült életet él, mint a nagyvárosok perifériáin keletkezett önálló városjellegű kerületek lakossága, amely ugyan a központhoz tartozik, de saját törvényei szerint alakul, külön sejtmagot fejleszt ki s alig közlekedik az agglomeráció szívével. A csehszlovákiai magyarság például nem ilyen periféria-kisebbség: túl közel van a nemzet centrumához, annak mindig szerves eleme, erőrezervoárja volt, a magyar nemzet történései részben a területén játszódtak le, s amikor levált, mintha a központi organizmus egyik lényeges részét vágták volna le, ütőereket szakítottak volna ketté. A csehszlovákiai német periféria-kisebbségben az államfordulat nem okozott végzetesen nagy emóciókat, mert megszokta az önállóságot, s régi berendezésekkel rendelkezett az új helyzet sikeres adaptálására. Az össznémetséget nem érintette jelentősebben a csehszlovákmi, az úgynevezett „szudétánémetség“ leválása s annyi volt ez számára, mintha a kisujját vesztette volna el, míg a csehszlovákiai magyarság talán a nemzet egyik karját jelentette, amit leszakítottak. Magukban véve a csupasz számok is érzékelhetővé teszik a két kisebbség közti különbséget: a csehszlovákiai magyarság az összmagyarságnak io—12 százaléka, a szudétánémetség az össznémetségnek mindössze 4 százaléka.

A távolesés a nemzet centrumától, az évszázados önálló élet megszokása, a periféria-jelleg sok mindent megmagyaráz a szudétánémetség háborúutáni politikájában, amit különben nehezen értenénk meg a hatalmas és erős néprésznél, amely nagy nemzeti öntudattal rendelkezik és sokakat megszégyenítő szívóssággal ragaszkodik fajtájához. Megmagyarázza elsősorban azt, hogy viszonya a csehszlovák államhoz más, sokkal aktívabb, mint a többi kisebbségé. A szudétánémetség bizonyos körei nem szeretik, ha „kisebbségnek“ nevezik őket, s hangoztatják, hogy a németség a köztársaságban „államnép“, az országnak az uralkodásban osztozó része, ugyanaz, ami a németség Svájcban, vagy a flamand nép Belgiumban.

Viszont ez a beállítás az éremnek csupán egyik oldala. A szudétánémetség önálló és a központtal alig törődő periféria-németség ugyan, még sem válhat annyira függetlenné, s nem alakíthat külön nemzetet, vagy külön mentalitást, mint a svájci, az elzászi, vagy az osztrák, mert szerencsétlen földrajzi elhelyezkedése meggátolja ebben. A szudéta-

németség nem egységes nyelvterület. Aránylag szűk keretként övezi Csehszlovákiának úgynevezett „történelmi országait“ (Csehországot, Morvaországot és Sziléziát), északnyugaton, az Egerlandban ez a szalag a felsőbajor nyelvjáráshoz és életmódhoz tartozik, de északkelet felé húzódva az Érchegység vidékén átmegy a szászba, hogy vékony sávban sok-sok kilométeren át tovább futva az óriáshegységben és dél felé fordulva az Altvater-hegységben sziléziaivá válják, majd több nyelvszigeten át újra nyugati irányt követve betorkolják az osztrákságba s a brünni bécsiesség után a Cseh Erdő vidékén csaknem azonosodják Felsőausztria népével. A németiség hosszú elnyújtott, derékszögökben megtört vonal, mely önmagába tér vissza, nincs központi erőműve, nincs kristályosodási tengelye. Az összefüggéstelen távolságban lévő részek alig ismerik egymást s ha vezetőik egybe akarnak gyűlni, a cseh Prágát kell központi találkozóhelyüknek megtenni. (Prágában alig negyvenezer német él.) A németiség központi politikai, gazdasági és kultúrszervei, egyetemük, akadémiajuk, sajtójuk, művészetük, bankjaik, üzemközpontjaik, vezető színházuk ilyenformán légüres térbe, a cseh Prágába kerültek, ahol a kisszámú, de rendkívül gazdag németiség nagy áldozatok árán úgy ahogy fenntartja azokat. A csehek örömmel hagyják meg e szerveket a cseh nagyvárosban, s óvakodnak attól, hogy német városba, például Reichenbergbe helyezték át őket, (amiről egyidőben szó volt), mert tudják, hogy Prágából soha sem fejlődhetik ki megfelelő „Hinterlanddal“ rendelkező német központ, míg Reichenberget, ha a németiség főszervei oda kerülnének, a német szorgalom és a német erő néhány évtized alatt hatalmas germán politikai és kultúrerődévé változtatná, amely egységes tempót diktálna a most központ nélkül szétfolyó szudétanémetiségnek.

A bemutatott két adottság határozza meg a szudétanémetiség sorsát. Az egyik adottság az, hogy a csehszlovákiai németiség a nemzet központjától távol eső és önállóságra szokott periféria-kisebbség, amelyben sok hajlam van a svájci, vagy az elzászi példa követésére, amennyiben nem igen fűzi politikai kapocs a német központokhoz és így könnyen államnéppé válhat a köztársaságban. A másik adottság: a központnélküliség, a szerencsétlen földrajzi elhelyezkedés, a sokféleség, az első tendencia ellen dolgozik, mert azt jelenti, hogy a szudétanémetiség végeredményben mégis csak a német nyelvterület különböző ágaihoz ragasztott kis részekből áll, amelyek gyámoltalanságukban nem húzódnak saját erőt és bizalmat adó központjukhoz, mert ilyen nincsen, hanem külön-külön át-átkacsingatnak a határon túli nagy német centrumokra: Bécsre, Münchenre, Berlinre, Drezdára és Boroszlóra.

A KÉT ADOTTSÁGNAK két politikai irányzat felel meg, amely az államfordulat óta küzd egymással. Elnevezték őket aktivizmusnak és negativizmusnak. Az első a periféria-jelleg következménye, s alapvéleménye az, hogy a szudétanémetiségnek svájci németiséggé kell válnia és részt venni az államot a mai alapokon fölépítő kormányzó munkában. A másik a földrajzi és az etnológiai szétszaggatottság következménye, s azt hangoztatja, hogy a köztársaság németiségének

vékony és elszigetelt sávjait a cseh államnép megsemmisítéssel fenyegeti, ha a németiség nem helyezkedik vak energiával a rigorózus védekezés álláspontjára a cseh előnyomulással szemben s nem vesz igénybe szükség esetén külföldi segítséget, ha kell a német birodalom segítségét is. A negativizmus szerint a prágai kormánnyal mindaddig nem szabad szóba állni, amíg az külső, vagy belső nyomásra meg nem adja a szudétanémeteknek az autonómiát. Az autonómia ellen az aktivisták sem mernek fellépni, de az ő véleményük szerint a szerencsétlen földrajzi elhelyezkedés miatt mindössze esetleg kultúrautonómiáról lehet szó, amit fokozatosan, a csehekkel való ügyes együttműködés eredményeként érhet el a németiség, míg a negativisták a szlovenszkói Hlinka-párt mintájára teljes politikai autonómiát követelnek, mintegy egyenrangú részekből álló föderatív és nemzetiségi állammá kívánják átalakítani a most csehszlovák nemzeti alapon létező köztársaságot, s e tervüket, ha kell, akár a legszélsőségesebb eszközökkel hajlandók megvalósítani.

A szudétanémet aktivizmus, vagy negativizmus helyzete és ereje, előnyomulása vagy letűnése természetesen az európai konstellációtól, elsősorban a német birodalom belső politikai állapotától függ. Amíg a weimari német köztársaság külpolitikája sikeres volt, a „Versöhnungspolitik“ uralkodott, s a németek a franciákkal békültek, az aktivizmus állt előtérben Csehszlovákiában is. 1926-ban, Stresemann kibékítési politikájának virágzása idején, a csehek parlamenti alapon kibékültek a németekkel s két német miniszter belépett a prágai kormányba. Előzetes megállapodást az akkori két német kormánypárt — az agrárjellegű Bund der Landwirte Spina miniszterrel és a német keresztényszocialistapárt Mayr-Harting miniszterrel — nem kötött a cseh kormánypártokkal, s politikai elképzelése az volt, hogy helyzeti energiájával, amennyiben nélküle a cseh kormány kisebbségben maradt volna a parlamentben s kénytelen lett volna átadni helyét az „államellenes“ ellenzéki pártoknak, vagy a diktatúra eszközéhez folyamodni, ami 1926-ban hallatlan és szégyenletes dolognak számított, ezzel a határtalan parlamenti súllyal esetről-esetre mintegy kirevolverezi a cseh pártoktól az engedményeket. Az általános világprosperitás éveiben tényleg sok kirevolvereznivaló akadt, sok elosztani való, főleg gazdasági téren, közmunkákban, szállításokban, de kulturális és — a nagy megbékülés stresemanni éveiben — nemzeti téren is. A német kormánypártok a következőképpen okoskodtak: a legfőbb feladat a szudétanémetiség gazdasági és kulturális kádereinek megőrzése. Nos, a csehek veszedelmes hadjáratot viselnek a német értékek, elsősorban a német kézben levő északcseh ipar ellen. (Csehország és Morvaország leggazdagabb iparvidékei, Aussig, Dux, Brüx, Mährisch-Ostrau, Karlsbad, Brünn, Reichenberg, Gablonz, Prosnitz, Wamsdorf német területen fekszenek s míg a történelmi országokban a cseh lakosságnak 37.9%-a foglalkozik iparral és kereskedelemmel, a német lakosságnak 41.4%-a.) Az a pénzügyi, szubvenció és tarifapolitika, amelyet még Rasin pénzügyminiszter kezdeményezett, óriási hátrányt jelentett a német ipar számára. Rasin valóságos rendszerré tette, hogy a prágai bankok a német vállalatok gyengébb pillanataiban lecsapnak ezekre,

vagy mesterséges konkurenciát fejlesztenek ki ellenük, miközben az állam a közszállításoknál háttérbe szorítja és ezzel meggyöngíti őket. Ezen az állapoton segíteni kellett. Ha német miniszter ül a minisztertanácsban, okoskodtak a német aktivisták, meggátolja e kis, de folytonos és gyilkos igazságtalanságokat. Ugyanez történt a földbirtok-reform, az állami alkalmazások, a közoktatás, az igazságszolgáltatás, a kulturális kérdések, a nyelvjogok terén is, ahol végveszéllyé kezdett válni az örök németellenes túszúrás-politika. Valahányszor a kormány-nak szüksége van a német szavazatokra — s ez a csehszlovák parlamenti konstellációkban nap-nap után előfordul — mindig egy-egy német iskolát, állami szállítást, néhány közhivatalt, földparcellát, tarifakedvezményt, nagyobb nyelvjogot kell érte adnia.

Az első időben jól működött a „réalpolitika“. De abban a pillanatban, amint elmúlt a prosperitás kora, nem volt mit osztogatni s minden stallumért ádáz marakodás folyt, abban a pillanatban, amint beköszöntött a gazdasági válság és az aktív parlamentarizmus szerepe Csehszlovákiában is jelentéktelenné vált, a német miniszterek nem tudtak többé jelentősebb dolgokat kiharcolni népüknek. A parlamentet meg sem kérdező kormány számos szükségrendeletével mindig a cseheket részesítette előnyben és nem hallgatta meg a német aktivistákat. A keresztényszocialista párt idejekorán észrevette az aktivizmus csődjét, s amikor 1929-ben a prágai kormánykoalíció letért a polgári alapról és szocialista pártokat vett föl, az alkalmat felhasználva ellenzékbe vonult. Helyét a német szociáldemokrata párt vette át Czech miniszterrel. A későbbiekből látni fogjuk, hogy a német marxista-párt részvétele a nem sok jót nyújtó kormányban (teljesen birodalmi mintám) nagymértékben hozzájárult a nemzeti szocializmus szudétaföldi elterjedéséhez. Egyelőre az új német kormánypárt azon igyekezett, hogy a krízis egyetlen újfajta stallumát, a munkanélküli segélyezést a mindenkinél jobban szenvedő szudétanémet iparvidék lakosságára is kiterjessze. Mint szocialista pártnak sikerült e téren bizonyos előnyt nyújtó feltételeket kiharcolnia, de mi volt az enyhülésnek ez az apró morzsája a válság általános növekedéséhez arányim!

A német aktivizmus nem hozott eredményt. A cseh előnyomulás a német miniszterek ellenére tovább tartott. Állami szállítás, ipari előnyberészesítés, s a prosperitás idejének többi adománya illuzóriussá vált a krízisben. Az egyetlen biztos helyen, az állami fixfizetésekénél, a németek végleg háttérbe szorultak. Néhány példa: 1920-ban, szóval már a köztársasági órában, a vasutasok között még 57 százalék volt a német, 1930 végén, négy évi aktivizmus után, 30 százalék. A nyolc legnagyobb német városban 1920-ban 55 cseh nemzetiségű postahivatalnok működött, 1930-ban 459, a minisztériumok hivatalnokai között két százalék a német, holott a németiség a köztársaság lakosságának 23 százalékát teszi ki, a vidéki pénzügyi szolgálatban hét százalék a német, az igazságszolgáltatásban az arány 32 százalékról 20 százalékra esett vissza. Új német hivatalnokokat sehol sem vesznek föl, a hadsereg végleg elzárkózott a németektől, ami 1920-ban a régi osztrák-magyar tisztek átvételekor még nem volt így, az iskolák száma csökkent, vagy ha megmaradt, a német iskolákat a csehek javára

elhanyagolták, az állami üzemeknél, a közmunkáknál előnyben részesítették a cseh munkásokat, még ha messziről kellett is őket a munka helyére szállítani, — egyszóval az aktivista politika kezdeti, s az általános prosperitástól determinált sikereit már 1930-ban teljes visszaesés váltotta föl.

A gazdasági krízis, a parlament egyre fokozódó kikapcsolása, a német szocialista pártnak a nem sok jót nyújtó kormányzásban való részvétele, a szudétánémetség egyre nagyobbá váló politikai szétzaggatottsága (ez a jelenség csodálatosképpen szintén párhuzamosan haladt a német birodalmi állapotokkal), aláásta az aktivizmus népszerűségét s előtérbe lökte a német negativizmust, s annak vezérlő mozgalmát: a nemzeti szocializmust.

A SZUDÉTANÉMETSÉG parlamenti pártrendszere zilált és túldifferenciált. A kommunista párton, (amelynek hat, határozottan német képviselője és három német szenátora van), továbbá néhány, egy-egy képviselővel rendelkező kis párton kívül (szepességi német párt, Landbund stb.) a csehszlovákiai németiség parlamenti képviselete hét nagy pártra tagozódik. A két kormánypárt: a német szociáldemokrata párt (az 1928-as parlamenti választások óta 21 képviselője és ii szenátora van) és az agrárjellegű Bund der Landwirte (12 képviselő, 8 szenátor). Az ellenzéki pártok: a német keresztényszocialista párt (11, 6), a német nemzeti szocialista párt (8, 4), a német nemzeti párt (6, —), a liberális német munkaközösség frakciója (4, 1), és a német iparpárt (3, 2). A kommunistákkal és a kis pártokkal együtt a németiség tehát körülbelül 72—73 mandátummal rendelkezik a 300 közül. A mai választások képe természetesen alapvetően más volna, mint a legutóbbi parlamenti választások képe volt, de a zilált politikai és gazdasági viszonyok között Prága óvakodik új választásokat kiírni, s így a köztársaság sorsát ma az elavult összetételű, s az önelnapiólásokból élő régi parlamenti többség intézi, amelyben valószínűleg több a szocialista elem, mint lenne a mai választás alapján.

A régi német pártok a legádázabb harcot vívják egymással a vidéken, ami a kisebbségi helyzetben különösen veszedelmes jelenség, mert az erőt a közös ellenfél ellen illenék összpontosítani. Amint a birodalomban érezték a pártviszályok veszedelmes voltát, s a nagy belátás megsietette az egypártrendszer diadalrajutását, úgy hangoztatják kezdettől fogva a szudétánémetek is, hogy sokpártrendszerük tarthatatlan, s valamiféle közös platformot kell teremteni a közös problémák elintézésére. A Hitler-mozgalom előtt a szudétánémet pártok a koalíciós alapot vélték az egység megfelelő platformjának s ezt akarták kiépíteni, hogy egységesen léphessenek fel bizonyos célok, így a kisebbségi jogok, az energikus kisebbségi külpolitika, a kultúra-autónia kivívása, stb. érdekében. Néhány kezdetleges és jelentéktelen prágai intézményen, mint a regisztráló és adatgyűjtő „Deutsch-politisches Arbeitsamt“-on, a kis horderejű Népszövetségi Ligán, továbbá a parlamenti klubok néhány közös politikai értekezletén és tervezgetésén kívül más központi szervet nem sikerült létesíteniük. A liberális pártok kapcsolásából keletkezett „Deutsche Wahlgemein-

schaft“ a vidéken néhány praktikus kísérletet tett egy-egy községi pótválasztáson az egységes front megteremtésére, de jelentős eredményt hideg és unalmas programjával, szuggesztív erő nélküli fellépésével nem igen ért el s igazolta a koalíciós alapon való kapcsolás célszerűtlenségét.

Csak kulturális és társadalmi téren történt már évekkel ezelőtt összefogás. A nagy és erős „Kulturverband“ kétszázezer taggal s a „Deutscher Tumverband“ — a szudétanémet szokolegyesület — ezer tornaegylettel (amely mellett a német szocialisták munkástomaszövetsége is eltörpül) az első, politikánkívüli jelei voltak az egységnek. Jellemző tünet, hogy a másfajta egységesítésre irányuló mozgalom: a nemzeti szocializmus, éppen a meglévő kulturális és sportszövetségekben, a Kulturverbandban és főleg a Tumverbandban talált legnagyobb támaszaira.

A koalíciós alapon való egységesítés régi vágya, s szükségszerűségének belátása a túlerős pártérdek miatt sohasem érhetett célt, s különben sem felelt meg a német pszichének, amely nem diszkusziós és szavazási, hanem fegyelmi és tekintély! alapon, a „Führertum“ mentalitásának alapján kívánt tömörülni, mint ahogy régen megtette már, jóval Hitler előtt, éppen a különlegesen szudétanémet-jellegű, s a cseh szokolmozgalom ellensúlyozására alakult csehnémet Tumverbandban, ahol a „Führerek“ és a „Gefolgschaftok“ anti-parlamentáris rendszere jóval a háború és Hitler előtt diadalmaskodott az egyesületekben egyébként szokásos választási és parlamentáris rendszerrel szemben.

A németeket párt és föderatív alapon nehéz összehozni. Új mozgalomra volt szükség, különleges német formára, amely megkísérelhette a régi vágyak kielégítését. Valami olyanra, ami a különleges szudétanémet problémákkal kolumbusztojásként kívánt elbánni.

A SZUDÉTANÉMET AKTIVIZMUSSEL szemben megnyilvánuló elégedetlenség magábanvéve kevés volt ahhoz, hogy a németeket a meglévő pártok határozott ellenzékiége alapján összeforassza, s megszülessen az „egységes front“, amely hathatósabban védheti a kisebbség politikai, gazdasági és kulturális jogait. A pártok között levő világnézeti ellentét lehetetlenné tette az egységes front kialakulását. A szocialista pártok érzéketlenek maradtak a nemzeti célokkal szemben, a polgári pártok örökké kényelmetlenül érezték magukat a szocialisták mellett, a nemzeti párt, a polgári nacionalizmus pártja számos belső viszálykodás és bizonyos osztályelzárkózás miatt legyengült olyannyira, hogy hajdan tekintélyes vezére, Lodgmann, évekkel ezelőtt rezignált már, a Bund der Landwirte különleges agrárérdekeivel mentegetődzött, ha rossznéven vették tőle, hogy örökké az malmon levő cseh agrárpárttal keresi az érintkezést, — egyszóval a vágyva-vágyott egység csak nem akart létrejönni. Új, átfogóan nagy német eszmére, népmozgalomra volt szükség, hogy elemi erejű pátozával áttörje a kicsinyes viszálykodások frontját. Ekkor történt, hogy a szudétanémetiség egy része a Németországban elhatalmasodó nemzeti szocialista mozgalmat a megoldó és javító koncepciónak kezdte

látni, olyasvalaminek, amely segíthet a különleges szudétanémet problémákon. A „völkisch” mozgalom elszigetelten régóta létezett a történelmi országokban, s most német mintára sok-sok ezren hozzácsatlakoztak. A hitlerizmus 1930-tól kezdve feltűnő sebességgel terjedt az egyébként lassú, óvatos és a konciliáns reálpolitikát szerető német kisebbségnél. Ennek a gyors terjedésnek számos komoly oka volt.

Az első ok, amit már jeleztem, az volt, hogy a nép, sőt a politikusok egy része benne látta az egyetlen nagy összefoglaló mozgalmat a szétszakított szudétanémetiség egygyéforrasztására. A szerencsétlen földrajzi elhelyezkedésű kisebbségnél más, mint egy átütőerejű eszme, nem gyorsíthatta meg a vágyva vágyott folyamatot. A szudétanémetiség politikai fejlődése ezen a téren pontosan követte a németországi eseményeket — szinte feltűnő, mennyire párhuzamosan futott az elmúlt években a németiség minden törzsének és ágának története — és miként Hitler összehozta a birodalomban a poroszokat és a bajorokat, úgy vonta egységbe szudétaföldön a nemzeti szocializmus a különböző és egymástól szinte függetlenül élő német területeket. „Most végre van egy alap — mondták a nemzeti szocialista agitátorok, — amely elfogadható valamennyiünk számára s a földrajzi nehézségek, a népi, gazdasági és kulturális különbségek ellenére egyformán érvényes mindnyájunkra.” Amikor a kisebbség zöme a mozgalomhoz csatlakozott, az egységes front eszméje lebegett szeme előtt, — körülbelül ugyanúgy, csak más körülmények között, mint a birodalomban.

A nemzeti szocializmus terjedésének második okát a mozgalom határozott nemzeti jellege alkotta. A gazdasági krízis a birodalomban is növelte a tömegek nemzeti érzését, de a birodalomban Hitler hatalomrajutása előtt a krízis kétféleképpen hatott: egyrészt a nemzeti szocializmus, másrészt a kommunizmus irányában, míg a szudétanémetiségnél csak egy irányban: a nemzeti pólus felé. Az általános kiábránduláson kívül, amely a kommunizmus tizenkét éves sikertelenségét Európaszerte követte a proletariátusnál, a csehszlovákiai német kisebbség más, különleges okok folytán is inkább jobbfelé sodródott. Ezek az okok a különleges kisebbségi okok voltak. A minoritásnál, mely szívósan védi pozícióját, s úgy érzi, hogy a többség főleg nemzeti okokból szorítja háttérbe, a nemzeti érzés sokkal hamarabb nő, mint egy szuverén nép nyomorgó rétegeiben, ahol a bajokért egyedül a kapitalistát teszik felelőssé és senki mást, míg a kisebbségek hajlandók a kapitalistán kívül az államnép nacionalista és önmagát előnyben részesítő politikáját felelőssé tenni a bajokért és ekkor saját nemzetiségüket kihangsúlyozva ellene fordulnak.

A LEGÉRDEKESEBB KÉRDÉS természetesen annak megállapítása, hogy számszerűt milyen mértékben terjed a nemzeti szocializmus a szudétanémetek között. Az egyetlen pozitív statisztikai alapot ezen a téren a szudétanémet városok legújabb községi választásai alkotják, mert e választások Csehszlovákiában egy-egy községben ugyanolyan általános titkos és pártrendszeri alapon történnek, mint a parlamenti

választások. A gyéren megtartott utólagos választásokból sok adatot nem kapunk, de ami van, végtelenül jellemző. Az adatok átvizsgálásánál tekintetbe kell venni, hogy a nacionalista front másik tagja, a polgári jellegű német nemzeti párt birodalmi mintára hosszas, de hiábavaló küzdelem után ma Szudétaföldön is együtt halad a nemzeti szocializmussal, még ha külön listát is állít föl a választásokon. Az alábbiakban néhány nagyobb szudétanémet városnak az általános községi választások óta utólagosan tartott községi választásait ismergetjük s az adatokból láthatjuk, hogy a nemzeti szocializmus időbelileg egyre erősödik: minél közelebb jutunk a mához és Hitler győzelméhez, annál határozottabban terjed. Olyannyira, hogy az egeri választások megdőböntő eredménye után a kormány jónak látta az addig is gyér utólagos községi választásokat beszüntetni, amennyiben gyors szükségtörvényt hozott a községi képviselőtestületek mandátumainak meghosszabbítására.

VÁROS	Választás ideje	Eredmény	Nemz. szoc. párt		Szoc. dem. párt		Nemzeti párt (v. más pártok)		Kommunista párt		Ker. szoc. párt	
			Szavazat	Mand.	Szavazat	Mand.	Szavazat	Mand.	Szavazat	Mand.	Szavazat	Mand.
Saaz	1932 III. 8	új választás	1806	6	1940	6						
		régi választás	546	2		7						
Karlsbad	IV. 2	új		8		8		15		I		2
		régi		3		13		16		I		2
Franzensbad	IV. 2	új		6		6		5			Iparos párt	2
		régi		—		8		7				6
Marienbad	IV. 2	új		4		3		7			Ker. szoc. párt	7
		régi		2		4		9				5
Kaaden	VI. 2	új		11		—		6		9		4
		régi		6		1		8		11		6
Fischern	IX. 13	új		13		16	Polgári blokk	5				
		régi		3		20		10				
Asch (leadott szavazatok száma 13.582)	X. 11	új	4025	13	1823	6	Deutsche Wahlgenossenschaft 1891	6	2331	7	858	2
		régi (1928)	1276	4	1997	6	2086	9	3450	10	807	2
Eger	1933 III. 19	új	6506	17	2571	7	Nemz. párt 1152	3	638	1	2917	8
		régi (1929)	2473	8	4521	13	2406	3	—	—	2853	9

(A statisztika csak a legfontosabb pártokat tünteti föl.)

Az üres helyeknek egyébként lényegtelen adatait nem sikerült pontosan megszerezni.)

Saasztól Egerig egy év leforgása alatt világosan látni a Hitler-mozgalom növekedését. A kaadeni kommunista és a fischend szociáldemokrata fészekbe való betörés után az aschi siker nem lepett meg, ellenben nagy feltűnést keltett a Hitler németországi győzelmével csaknem egyidejűleg megtartott egeri választás eredménye. A nemzeti szocialista párt lehengerelte a szociáldemokratákat. Egerben a nemzeti párton kívül az élesen ellenzékben lévő keresztényszocialista párt is támogatja a nacionalista frontot, nem úgy, mint a birodalomban a centrum, úgyhogy ez a front a 42 helyi mandátumból 28-at kapott, tehát fölényes abszolút többséget. A keresztényszocialista párt ma csaknem mindenütt a nemzeti fronthoz számítható Szudétaföldön s bizonyos vallási kérdések megoldása után (amelyek a csehszlovákiai németsegnél jelentéktelenek, mert a kisebbség csaknem teljes egészében katolikus) bizonyára beolvad a Hitler-mozgalomba. Ennek a fejlődésnek számos jelét látni az egyre radikálisabban ellenzékivé váló keresztényszocialista párt hivatalos nyilatkozataiban.

A Szudétanémetiség kitűnő ismerői a községi választások eredményei és az általános hangulat alapján megállapították, hogy egy mai általános választáson a német kisebbségek legalább 40—50 százaléka tömörülne a nemzeti szocialista pártba, sőt a nemzeti szocialista elveket átvevő nemzeti és keresztényszocialista pártok hozzászámításával ennél jóval több. A kommunista front ezzel szemben legfeljebb 6—8 százalékos volna. (Németországban a két világnézet közötti arány a legutóbbi választások előtt 43% és 18% volt.) A nemzeti szocializmus egyformán terjed a szudétanémetiség minden vidékén, amiben vezetői annak a jelét látják, hogy az eszme tényleg átfogó erejű és alkalmas a kisebbség teljes összefogására, mert észak, dél, kelet, nyugat, bajor, szász, sziléziai és osztrák, falu és város, művelt és proletár, paraszt és munkás egyformán elfogadja. A pártnak egyébként ma 120.000 nyílt tagja van, s ez a szám a nyílt állásfoglalás veszedelme ellenére egyre nő. (A néhány előbb közölt statisztikai adat nagyobb városokra vonatkozik, a térhódítás a faluban és a kisebb városokban még szembe-tűnőbb.)

SZVATKÓ PÁL

Folytatjuk